

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**VEREMLE MÜCADELEDE İZ BIRAKAN BİR BAŞLANGIÇ
KONYA VEREMLE SAVAŞ DERNEĞİ**

Berna ERAYMAN

**TIP TARİHİ VE ETİK ANABİLİM DALI
TIP TARİHİ VE ETİK DOKTORA PROGRAMI
TIP TARİHİ SEMİNERİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Serap ŞAHİNOĞLU**

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

ÖZET

SUMMARY

1.GİRİŞ ve AMAÇ.....1

2. GENEL BİLGİLER.....2-7

2.1.Veremle Mücadelede Öncü Olan Bilimsel Gelişmeler

2.2. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Veremle Mücadele Girişimleri

2.3. Ülkemizde Veremle Mücadele İçin Kurulan İlk Dernekler

2.4. Cumhuriyet Sonrası 1923-1940 Arası Veremle Mücadele

2.5. II. Dünya Savaşı Sonrası Veremle Mücadele ve Konya'daki Yansımaları

2.6. Günümüzde Tüberküloz Hastalığı İle Mücadelede Karşılaşılan Yeni Zorluklar

3.YÖNTEM8-9

3.1.Birincil Kaynaklar

3.1.1.Yarı Yapılandırılmış Sözlü Tarih Görüşmeleri

3.1.2.Arşiv Çalışması

3.2.İkincil Kaynaklar

4.BULGULAR10-28

4.1. Mümtaz Bahri Kuru'nun Hayatı ve Milli Mücadele Yılları

4.2. Mümtaz Bahri Kuru'nun Adanmışlığı ve Hizmet Anlayışı

4.3. II. Dünya Savaşı Sonrasında Ülke Genelinde ve Konya'da Sağlık ve Sosyoekonomik Durum

4.4. Konya Veremle Savaş Derneği'nin Kuruluşu

4.5. Türkiye Ulusal Verem Federasyonu İle İlişkiler

4.6. Dernek Başkanları ve Üyeler

4.7. Verem Savaş Dispanserlerinin Açılışı

4.8. Yeni Kurulan Derneğin Gelirleri

4.9. Zor Süreçlerde Dernek Çalışmaları

4.9.1. Ekonomik zorluklar

4.9.2.1980 İhtilal Dönemi

4.9.3. Covid-19 Pandemi Günleri

4.10. İstikrar ve Süreklilik

4.11. Konya Veremle Savaş Derneği ve Faaliyetleri

4.11.1. Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru Dispanserleri, İşleyiş ve Faaliyetleri

4.11.2. Prevariantoryum, Meram Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Binaları,
Beyhekim Eğitim Araştırma Hastanesi Tüberküloz Ünitesi

4.11.3. Eğitim Faaliyetleri

4.11.4. Sosyal Yardımlar

5.TARTIŞMA ve SONUÇ29-32

7.KAYNAKÇA33-37

8.KAYNAK KİŞİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER.....37

9.EK38-39

9.1. Aydınlatılmış Onam

9.2.KVSD'nin Kamu Yararına Dernek Olması (Resmi Gazete)

KISALTMALAR

Konya Veremle Savaş Derneği: KVSD

Konya Veremle Savaş Derneği 1949 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1949

Konya Veremle Savaş Derneği 1950 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1950

Konya Veremle Savaş Derneği 1951 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1951

Konya Veremle Savaş Derneği 1952 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1952

Konya Veremle Savaş Derneği 1953 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1953

Konya Veremle Savaş Derneği 1954 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1954

Konya Veremle Savaş Derneği 1955 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1955

Konya Veremle Savaş Derneği 1956 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1956

Konya Veremle Savaş Derneği 1957 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1957

Konya Veremle Savaş Derneği 1958 Yılı Faaliyet Raporu: KVSDFR,1958

WHO Global Tuberculosis Report 2019:WHO,2019

WHO Global Tuberculosis Report 2022:WHO,2022

ÖZET

Çalışmamızın amacı, 1948’de dönemin ülke biyopolitikalarına uygun olarak faaliyete başlayan Konya Veremle Savaş Derneği’nin özellikle kuruluş dönemini ve günümüze uzanan izlerini incelemektir. Derneğin kurucusu Mümtaz Bahri Kuru Konya’da veremle mücadelede liderlik etmiştir.

Binlerce yıldır dünyada mevcut olan tüberkülozla mücadelede, tıp alanındaki bilimsel gelişmelerin kuşkusuz olumlu etkileri olmuştur. Tüberkülozun etiolojisinin ve mikrobiyolojisinin aydınlatılması, tanı ve tedavisindeki keşifler, özellikle Tüberkülin tarama testinin ve tüberküloz aşısı BCG’nin bulunması ile mücadele hız kazanmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de veremle mücadelenin halk sağlığı boyutunda dernekler öncü olmuştur. Konya Veremle Savaş Derneği de bölgesinde gerçekleştirdiği faaliyetlerle farkındalık oluşturulması, eğitim çalışmaları, tarama, aşılama, tanı ve tedavi için gerekli alt yapının oluşturulması, muhtaç hastalara sosyal yardımın ulaştırılması aşamalarında etkin rol oynamıştır.

Araştırma verileri tarih metodolojisine uygun olarak arşiv, literatür ve kaynak kişi görüşmesi ile derlenmiştir.

WHO raporlarına göre verem insidansının arttığı bir dönemde bu konudaki liderlik ve çözüm örneklerinin önemli olduğunu düşünüyoruz.

Anahtar kelimeler: Konya Veremle Savaş Derneği, Mümtaz Bahri Kuru, Veremle Mücadele

SUMMARY

The aim of our study is to examine especially the founding period and the traces of the Konya Fight Against Tuberculosis Association, which started its activities in 1948 in accordance with the country's biopolitics of the period. Mümtaz Bahri Kuru, the founder of the association, led the fight against tuberculosis in Konya.

Scientific developments in the field of medicine have undoubtedly had positive effects in the fight against tuberculosis, which has been present in the world for thousands of years. The fight against tuberculosis has accelerated with the clarification of the etiology and microbiology of tuberculosis, discoveries in its diagnosis and treatment, especially the discovery of the tuberculin screening test and the tuberculosis vaccine BCG.

As in the rest of the world, associations have been pioneers in the public health aspect of the fight against tuberculosis in our country. Konya Fight Against Tuberculosis Association also

played an active role in raising awareness, training activities, screening, vaccination, creating the necessary infrastructure for diagnosis and treatment, and providing social assistance to needy patients with the activities it carried out in its region.

Research data was compiled in accordance with historical methodology through archives, literature and source person interviews.

We think that leadership and solution examples on this issue are important in a period when the incidence of tuberculosis is increasing according to WHO reports.

Keywords: Konya Fight Againsts Tuberculosis Association, Mümtaz Bahri Kuru, Fight Against Tuberculosis

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Konya Veremle Savaş Derneği (KVSD) 1948 yılında kurulmuştur ve tarihi boyunca Konya’da veremle mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Bugün dünya genelinde ve ülkemizde verem insidansında artış beklenmektedir (WHO-2022). Bu hastalığın yeniden öne çıkması, mücadeleyi daha da önemli ve acil bir hale getirmiştir.

Bu seminerin kapsamında genel bilgiler içinde tüberküloz hastalığı ile mücadele yolunu aydınlatan bilimsel gelişmelerden, günümüzde tüberküloz lehine artan yeni risklerden, yurdumuzda veremle mücadelede ilk çalışmaları yapan derneklerden bahsedilip KVSD tarihçesi için yaptığımız araştırma bulgularına geçilmiştir.

KVSD’nin kurucusu Mümtaz Bahri Kuru’nun hayatı ve mücadeleye adanmış kişiliği, derneğin tüberkülozla başa çıkma başarısını etkilediğini düşündüğümüz için detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Veremle savaşta Konya’ya kazandırdıklarını ortaya koymak amacıyla derneğin kuruluş süreci, hedefi, ilkesel duruşu, karşılaştığı zorluklar, işleyiş ve faaliyetleri açıklanmıştır.

Cumhuriyetin erken döneminde savaşırlardan yorulmuş, ekonomisi kötü ve hastalıklarla muzdarip bir halkın veremle mücadelesi araştırılmaya değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim o yıllarda Anadolu’nun en önemli problemi olarak görebileceğimiz salgınla seyreden bulaşıcı hastalıklar ve bunların arasında bulunan tüberküloz hastalığı ile ilgili pek çok çalışmaya ulaşabilmekteyiz. Bu seminer II. Dünya Savaşı sonrası Konya ili ve çevresindeki tüberkülozla mücadelede büyük fayda sağlamış KVSD’nin geçmişten bugüne süregelen rolünü ve veremle savaşın günümüzdeki önemini tartışarak, bu hastalığa karşı daha etkili bir mücadele çağrısı yapmayı amaçlamaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Tüberküloz, tarih boyunca önemli bir sağlık sorunu olmuştur. Yirminci yüzyılda aşısı ve tedavisi bulunmasına rağmen, hâlâ yeryüzünde mortalite ve morbiditesi yüksek bir pandemidir. Bulaş, tanı ve tedavi süreçleri toplumun sosyoekonomik düzeyi ile yakından ilgili olduğundan halk sağlığı kapsamında değerlendirilmektedir (Kumar, 2019; WHO-2022).

Binlerce yıl boyunca tüberküloz hakkında bildiklerimiz insanı tüketen ve gençleri öldüren bir hastalık olmaktan öteye geçememiştir. Hiç kuşkusuz temel tıp bilimlerindeki gelişmeler, diğer bulaşıcı hastalıklarda olduğu gibi, tüberküloz için de tanı ve tedavi imkanlarını artırmıştır.

2.1. Tüberkülozla Mücadelede Öncü Olan Bilimsel Gelişmeler

Laennec'in 1816'da oskültasyon metodunu kullanarak elde ettiği bulguları anatomi çalışmalarındaki gözlemleriyle birleştirmesi tüberkülozun tanımlanmasında önemli basamaklardandır. Koch tarafından 1882 tarihinde etkenin keşfi, hastalıktan korunma ve tedavi yollarının araştırılmasında köşe taşı olmuştur. Tüberkülin testi 1890'da bulunmuş ve ilk yıllarda yanlış bir uygulamayla tedavi için kullanılmıştır. Daha sonra bu test tanı koymak için tarama amacıyla alanyazına girmiş ve günümüzde de kullanılmaya devam edilmektedir. X ışınlarının 1895 tarihinden itibaren tıp alanında uygulanması ile tanı koymak kolaylaşmıştır. BCG aşısı 1920'de bulunduktan sonra tüberkülozdan korunmada günümüzde elimizdeki en güçlü silahtır. Tüberküloz tedavisinde kullanılan streptomisin 1944'de keşfine kadar cerrahi tedavi gündemdeyken daha sonra antibiyotikler tedaviye art arda eklenmiştir. Bilim alanındaki bu gelişmeler tüberkülozla mücadele etme gücünü artırmıştır (Öğer, 1991).

Herman Brehmer Almanya'da doğa bilimleri öğrencisiyken yakalandığı veremi Himalayalar'da doğayla içiçe yaşayarak yendikten sonra temiz hava, dinlenme ve beslenme ile veremin tedavi edilebileceğini öne sürmüştür. Bu uygulama uzun yıllar tüberküloz tedavisinde yararlanılan sanatoryumların öncülü olmuştur. Brehmer'in 1854'de Tıp Fakültesi'nde yazdığı tezinin başlığı olan "Tüberküloz Tedavi Edilebilir Bir Hastalıktır." sözü günümüzde veremle mücadelede hâlâ kullanılan bir argümandır (Martini ve ark., 2018; Barış, 2002; Koehler, 2002).

2.2. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Tüberkülozla Mücadele Girişimleri

Osmanlı Devleti Avrupa'daki tüberküloz hastalığı ile ilgili bu gelişmeleri yakından takip etmiştir. Özellikle tüberkülin testi ve aşı ile ilgili eğitimleri almak için yurt dışına hekimler görevlendirilmiştir. 1895 tarihinde, Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane'den bir komisyon, veremin bulaşıcılığı konusunda kapsamlı bir raporu 2. Abdülhamit'e sunmuştu. Bu rapora istinaden Saint Georges Burgaz Ada Çocuk Sanatoryumu (1902) ile Hamidiye Etfal Hastanesi Çocuk Sanatoryumu (1906) açılmıştı. Ordu ve saray içinde de vereme karşı tedbirler alınmıştı. Osmanlı Devletinin son yıllarında sadece büyük şehirleri kapsayan veremden ölüm istatistik çalışmalarına rastlanmaktadır (Aksu, 2007; Köse 2020).

Fakat bu çabalar veremin ülke genelindeki yaygınlığı, uzun yıllar süren savaşların getirdiği risk faktörlerinin fazlalığı, Osmanlı Devleti'nin sağlık örgütlenmesinin merkezi olması, ülke genelinde hastane, hekim ve hemşire yetersizliği nedeniyle, bir pandemi olan tüberkülozla mücadelede yetersiz kalmıştır.

2.3. Ülkemizde Veremle Mücadele İçin Kurulan İlk Dernekler

Halk sağlığı boyutunda veremle mücadele çalışmaları, Avrupa'da ve Amerika'da olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de dernekler aracılığı ile başlamıştır.

1903 yılında Dr. Kleovulos Kokolatos başkanlığında, İstanbul'da "Tüberküloza (Fitizi Pulmoner) Karşı Savaşım Birliği" - "Ligue Contre la Tuberculose (Phitisie pulmonaire) de Constantinople" adıyla bir dernek kurulmuştur. Bu dernek İstanbul halkına dönemin veremle ilgili bilgilerini aktararak veremden korunma çarelerini öğretme hususunda faydalı olmuştur (Etker, 2020; Köse, 2020).

1918'de Besim Ömer'in başkanlığında kurulan Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti, 1920'de İstanbul'un işgali üzerine faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır.

Cumhuriyetin ilanı arefesinde 18 Şubat 1923 tarihinde Dr. Behçet Salih Bey tarafından İzmir Veremle Mücadele Cemiyet-i Hayriyesi, hemen akabinde 2 Ekim 1923'de Balıkesir Veremle Mücadele Cemiyeti açılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında tüberküloz mücadelesinde hâlâ verem savaş derneklerinin çabaları ağırlıktaydı. Eylül 1927'de Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti'nden kalan para ve demirbaş eşyalar kullanılarak İstanbul Verem Savaş Derneği kurulmuştur. Tevfik Sağlam başkanlığında Besim Ömer Akalın, Abdülkadir Lutfi Noyan, Tevfik İsmail Gökçe, Ziya Nuri, Mim Kemal Öke, Neşet Osman Usman gibi ülkenin sağlık liderlerini kurucu üyeler arasında görmekteyiz. Bu derneğin eğitim, aşı, tarama faaliyetleri, dispanser ve sanatoryum

uygulamaları, veremle savaşta dernek uygulamalarının öncülüğünü yapmıştır (Aksu, 2007; Yıldırım ve Gürkan, 2012)

2.4. Cumhuriyet Sonrası 1923-1940 Arası Veremle Mücadele

Bir kurtuluş hikayesi yazarak 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, tüm dünya ile birlikte tüberküloz pandemisiyle mücadele etmek zorundaydı. Fakat mücadele sıralamasında sıtma, tifüs, frengi ve trahom, tüberkülozun önüne geçmişti. Bunda tüberküloz terapötik tedavisinin henüz yapılamıyor olması, mücadelede sadece korunma yöntemlerinin uygulanmasının etken olduğu düşünülebilir. 1924'de açılan Heybeliada Sanatoryumu da kısıtlı sayıda hastayı izole edip hijyen, beslenme, spor ve dinlenme ile bakım tedavisi uygulamıştır (Töre, 2021).

Ankara'da düzenlenen İkinci Milli Türk Tıp Kongresi'nde (11-13 Eylül 1927) ikinci gün Dr. Neşet Ömer başkanlığındaki oturumda verem hastalığının biyolojisi, kliniği ile cerrahi ve genel tedavi yönleri ele alınmıştı. Tefik Sağlam'ın yabancı ülkelerdeki ilaç uygulamaları ile ilgili sunumunun, katılamayanlar için "Türk Tıbbına Dağıtılması" kararı verilmişti. Kongre heyeti, Reisi Cumhur Atatürk'ü ziyaret ettiklerinde, Türk Tıbbı adına taltifle karşılandıklarını ifade etmişlerdi (Arıkan, 2010).

Ekonomisi güçlü ulusal devletin ana sermayesi olan gürbüz çocuklar ve üretken sağlıklı bireylerin artık devletin himayesinde olması amaçlanmaktaydı (Tuğluoğlu, 2008). Bu biyopolitika kapsamında 1930 tarihinde Refik Saydam öncülüğünde Hıfzısıhha Kanunu çıkarılmıştır. Kanunda 6. bölümde 113-121. maddelerde yer alan verem bahsinde, dünyada BCG aşısı ve tüberküloz tanı metotlarının gelişmesine uyumlu bir şekilde, bulaşıcılığa bağlı korunma, eğitim, hemşire ziyaretlerine bağlı tarama ve erken tanı ele alınmıştır. Bu kanunda verem hastalığı, bildirim zorunlu hastalıklar kapsamındadır (Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 1930). 1930 yılında Ankara ve Bursa'da, 1935'de Trabzon'da Sağlık Bakanlığı'na bağlı Verem Mücadele Dispanserleri açılmıştır. Art arda çıkarılan talimatname, nizamname ve kanunlarla 1930-1940 tarihleri arasında veremle mücadelede yasal düzenlemeler yapılmıştır (Arıkan A, 2010; Yıldırım ve Gürkan, 2012).

2.5. II. Dünya Savaşı Sonrası Veremle Mücadele ve Konya'daki Yansımaları

Tüberküloz, 20. yüzyılın ilk yarısında hem dünyada, hem Türkiye'de gerçek anlamıyla "ölümün kaptanı" olmuştur (Aksu, 2007).

Dr. Behçet Salih Uz bakanlığı döneminde, 1946 yılında, veremle mücadele konusunda önemli atılımların da yer aldığı, cumhuriyet tarihinin ilk yazılı sağlık planı olduğu belirtilen “1. On Yıllık Sağlık Planı” Yüksek Sağlık Şurası tarafından onaylanmıştı. Her ne kadar yürürlüğe konulamasa da bu plan sağlık planlamasının ve organizasyonun temel yapı taşlarını oluşturmuştu.

Savaşın bitmesini takiben iyice gün yüzüne çıkan veremle mücadele alanında, devlet daha görünür olmaya başlamıştı. Hükümet 1948 yılında verem konusunu parti grubunda görüşmüş, kaynak ayrılması ve veremle savaş için bir komisyon kurulmasına karar verilmişti.

Sağlık Bakanlığı 1948’de ocak ayının ilk haftasını “Verem Haftası” ilan etmişti. Halk Evleri’ne gönderilen resmi yazılarda, halkı bilinçlendirmek için eğitim programları düzenlenmesi istenmişti.

Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü’nde 1948 yılında üretilen BCG aşılıları özellikle çocuklara uygulanmak üzere, İstanbul’daki dispanserlerde kullanıma başlanmıştı. Verem Savaş İstişare Komisyonunda görev yapan Prof. Dr. Nusret Karasu’nun Ocak 1949 tarihinde yaptığı teklif doğrultusunda tıp fakültelerinde tüberküloz kürsüsü kurulması kabul edilmiştir. Böylece veremle mücadelede uzman doktorların yetişmesi kolaylaşmıştır. 1949 yılında Birinci Verem Savaş Danışma Kurulu kararlarıyla hastane ve hastanelerdeki verem hasta yatağı sayıları artırılmıştır. Bulaşın önüne geçebilmek için 1949 tarihinde her kademedeki okul taramaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1949 yılında genel verem sağlık taraması planlanmıştı. Bu tarama sonuçlarına göre üç yıllık veremle mücadele programı hazırlanmıştır (Arıkan, 2010; Tekin, 2018; Töre, 2021).

Veremle Savaş Kanunu kapsamında hastane, dispanser, prevantoryum ve sanatoryum yatırımları planlanmışsa da devletin çalışmalarının yetersiz kaldığı durumlarda veremle mücadele dernekleri devreye girmiştir (Veremle Savaş Kanunu, 1949) .

Bu program dahilinde Konya’da 1952 yılında başlatılan verem hastanesi ancak 1962’de tamamlanabilmişti (Resim 1).

veremle savaş atağına Mümtaz Bahri Kuru önderliğinde 1948 tarihinde KVSD'nin kurulması ile dahil olmuştur ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

2.6. Günümüzde Tüberküloz Hastalığı İle Mücadelede Karşılaşılan Yeni Zorluklar

Tüm dünya ve Türkiye olarak, 2023 yılına gelindiğinde tüberküloz pandemisinde geçmişten beri etkili olan savaş, göç ve yetersiz beslenme risklerine ilave olarak yeni sorunlarla karşı karşıyayız. İmmün sistemin baskılanmasına neden olan kanser ve kanser tedavileri, organ nakilleri ve otoimmün hastalıklarda kullanılan immün süpresif tedaviler ile HIV gibi doğrudan immün sistemi baskılayan hastalıkların artışı tüberküloz hastalık riskini artırmıştır. Uygunsuz kullanılan antitüberküloz ilaçlarda görülen direnç artışı tedavi başarısını düşürmekte, bulaş ve mortaliteyi de artırmaktadır (Aktaş ve ark.,2022; Şahinoğlu ve ark., 2023; WHO, 2022).

Covid 19 pandemisinin getirdiği izolasyona ve kaynakların azalmasına bağlı olarak dünya genelinde sağlık hizmetlerine ulaşımın zorlaşması, BCG aşılama oranının düşmesi, yeni tüberküloz vakalarının tespit ve tedavi edilememesi, tedavilerin düzenli yapılamaması söz konusu olmuştur. Türkiye'de kayıtlı verem hastası sayısı 2018 ve 2019 yıllarında yıllık 11 binden fazla iken, 2020 ve 2021 yıllarında yaklaşık yıllık 9 bindir. Salgın döneminde verem savaşı dispanserlerinin muayene ve tarama sayıları düşmüştür (Türk Toraks Derneği, 2023).

Dünyada 2021 yılında 10,6 milyon verem hastası ortaya çıktı. Yaklaşık 1,6 milyon verem hastası da ölmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2022 Global Tüberküloz raporuna göre önümüzdeki süreçte tüm dünyada tüberküloz insidans ve mortalitesinde artış beklenmektedir (WHO, 2022).

3. YÖNTEM

Bu çalışmada KVSD'nin tarihçesini incelemek için sözlü tarih görüşmeleri, birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Uygulanan metodoloji şu unsurları içermektedir:

Kurum tarihi çalışmalarında sürece tanıklık edenlerle görüşmeler yapmak süreci anlamamız ve değerlendirmemizde bize yol gösterici olacaktır. Kurum kültürü en iyi sözlü tarih ile irdelenebilir. Yerel tarihin en güçlü ve güvenilir kaynakları da sözlü tarihtir. Görüşme verilerinin yanında yazılı kaynaklara, arşiv verilerine, basına, dergi ve araştırma ürünlerine de mutlaka müracaat etmek ve konuyu bunların bileşkesinde ele almak esastır. Tıp tarihi doktora semineri kapsamında 17.5.2023 tarihinde Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik kuruluna başvurulmuştur.

3.1.Birincil Kaynaklar:

3.1.1.Yarı Yapılandırılmış Sözlü Tarih Görüşmeleri

“Veremle Mücadelede İz Bırakan Başlangıç: Konya Veremle Savaş Derneği” çalışmasında birincil kaynaklara ulaşabilmek amacıyla dernek binası ziyaret edilmiştir. Derneğin mevcut yöneticileri ile bire bir görüşülmüştür. Dernek kuruluşundaki kişilerin hayatta olmadığı tespit edilmiştir. Kartopu yöntemi ile derneğin tarihçesini aydınlatmada veri toplanmasına katkı sağlayacak kişilere ulaşılmıştır. Yazılı onamları sonrası görüşmeler yapılmış ve ses kaydına alınmıştır (Ek 1. Yazılı onam formu). Kaynak kişi olarak derneğin kurucusu Mümtaz Bahri Kuru'nun birkaç nesli sonraki yeğenleri dernek yönetim kurulu başkanı Mümtaz Kuru ve denetim kurulu başkanı,1994-2015 tarihlerinde müdürü olan Sait Kuru, derneğin 1981-1994 tarih aralığında müdürü olan ve halen yönetim kurulunda bulunan manevi kızının eşi Ahmet Çini, dernek müdürü Mümtaz Hakan Çini, 30 yıldır dernek bünyesinde çalışan Yurdanur Özkan ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Kayıtların transkriptleri çıkarılmıştır. Bu görüşmeler derneğin kuruluşundan itibaren geçmişteki olaylar, hedefler, başarılar ve zorluklar hakkında ayrıntılı bilgi toplamak için kullanılmıştır. Ayrıca dernekle irtibatı olan kişilerin kişisel deneyimlerini ve görüşlerini öğrenmek amaçlanmıştır. Kaynak kişilerden elde edilen birbirini teyit eden veriler çalışmada kullanılmıştır. Dernek ve dispanserler hakkında elde edilen zengin veriler, seminer kapsamında daraltılarak kullanılmıştır.

3.1.2.Arşiv Çalışması

Dernek binasının toplantı odasındaki kitaplık ve anı köşelerinde dernek başkanı Mümtaz Kuru'nun yazılı izni ile arşiv çalışması yapılmıştır. Yönetim kuruluna ait belgeler, faaliyet raporları, döneme şahitlik eden fotoğraflar, derneğe ait tüzükler, plaketler, takdir belgeleri, geçmiş yıllarda kullanılan eğitim broşürleri temin edilmiştir. Derneğin faaliyetleri, Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru dispanserleri, eski ve yeni yöneticileri ve işleyişi hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Konya Koyunoğlu Müzesi içerisindeki basın arşivinde dönemin yerel gazeteleri gözden geçirilmiş, konu ile ilgili olan gazete küpürleri derlenip değerlendirilmiştir. Özellikle Dernek kurucusu Mümtaz Kuru ve derneğin kuruluş yıllarına ait dernekle ilgili haberler çalışma içinde kullanılmıştır.

3.2.İkincil Kaynaklar:

Araştırmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda kitap, tez ve makale taramalarından elde edilen veriler kullanılmıştır.

KVSD'nin, Resmi Gazete'nin, Türkiye Ulusal Verem Federasyonu'nun, Dünya Sağlık Örgütü'nün, Sağlık Bakanlığı'nın resmi web sitelerinden yararlanılmıştır.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin veremle mücadele çalışmaları genel olarak incelenmiş, özellikle KVSD'nin kuruluş yılları detaylı olarak gözden geçirilmiştir. II. Dünya Savaşı ve takip eden ilk yıllar öncelikli olmak üzere Konya'da halkın sosyoekonomik ve sağlık durumu araştırılmıştır. Bu mücadelede Konya özelinde Mümtaz Kuru ile ilgili yazılı dökümanlar incelenmiştir.

Yazılı kaynaklarda benzer bilgiler ihtiva eden kaynaklar mukayese edilerek bilgilerin doğruluğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Mümtaz Bahri Kuru'nun Hayatı ve Milli Mücadele Yılları

Akrabaları Mümtaz Kuru ve Sait Kuru' nun verdiği aile bilgilerine göre Konya-Meram'da 1888 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Nakipoğulları ailesinden Hacı Ahmet Bahri Efendi'dir. Annesi ilk Osmanlı Meclisi Konya mebusu ve Konya belediye başkanlarından Hacı Fasih Efendi'nin kızı Hatice Hanım'dır. Anne ve baba tarafından soyu Mevlana Celalettin Rumi'ye uzanmaktadır.

1905'de Konya İdadisi'nden, 1912'de Konya Hukuk Mektebi'nden mezun olmuştur. Varlıklı bir aileye mensup olmasına rağmen öğrencilik yıllarında kâtiplik yapmıştır. Marsilya'da "Ecole de Commerce Supérieure" de başladığı iktisat eğitimini, I. Dünya Savaşı başlaması sebebiyle bırakıp yurda dönmüştür. Konya'da 1914-1924 tarihleri arasında öğretmen ve yönetici olarak maarif teşkilatında özel ve kamusal alanda çalışmıştır (www.konyaveremlesavas.org.).

Mümtaz Bahri, Konya eşrafından, toplumda sözü geçen, kültürlü ve saygın bir kişidir. Milli Mücadele yıllarında Konya'da Kuva-yı Milliye çalışmalarına katılmıştır. Milli Mücadele'ye karşı, Osmanlı Hükümeti'nin desteğiyle, 27 Eylül 1919 yılında Konya'da patlak veren Bozkır olaylarında, isyanın bastırılması için isyancılarla görüşen "Nasihat heyeti" içindedir. (Gül ve ark., 2003). Konya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucu üyeleri arasındadır. Daha sonradan, cemiyet içinde tasvip etmediği, görevini istismar eden kişiler yüzünden dernek üyeliğinden istifa etmiştir. Konya'da Milli mücadele mitinglerinin düzenlenmelerinde aktif rol oynamıştır. Öğrencisi Selçuk Es hatıralarında 1. İnönü zaferinden sonra okul müdürleri olan Mümtaz Bahri'nin öğrencileri toplayarak zaferin önemini vurgulayan bir tören düzenlediğinden bahsetmektedir. Yine isyancılar tarafından yaralanan Vali Haydar Bey'in başında sargılar olduğu halde okul müdürü Mümtaz Bahri Beyi ziyarete geldiğini ve valinin öğrencilere " *Yarın büyüyip hayata atıldığınızda biz büyüklerinizin başına gelen bu hadiselerin tamamen cehaletin eseri olduğunu kolayca anlayacaksınız*" diyerek nasihat ettiğini aktarmaktadır (Es, Demirbaş, No:17272; Es , Demirbaş, No:5747).

Mümtaz Bahri, Milli mücadele yıllarında işgallere karşı çıkan Türk Ocaklarının Konya şubesi kurucularındandır. Derneğe ait dergide makaleleri yayımlanmıştır.

Yine Mümtaz Bahri Kuru'yu 1921'de, siyasetten uzak, ama milli menfaatleri destekleyen, sağlık, maarif, ziraat, ticaret alanlarını kapsıyan ve yardıma ihtiyacı olanlar için Konyalı aydınların kurduğu Türk Cemiyet-i Hayriyesi'nin üyeleri arasında görmekteyiz.

Cumhuriyet Döneminde ilk açılan Vilayet Meclis-i Umumisine Konya azası seçilerek Maarif Encümeni Reisi olmuştur.

1924-1934 tarihleri arasında Konya İktisad-ı Milli Bankası ve Konya Ziraat Bankası'nda çalışmıştır. Daha sonra 1948 yılında emekli olana kadar Ankara'da Ziraat Bankası Genel merkezinde görev yapmıştır.

Kâtiplikle başlayıp eğitimcilik ve bankacılıkla devam eden 42 yıllık çalışma hayatının ardından Konya'ya döndükten sonra bir müddet serbest avukatlık da yapmıştır (Önder, 1954; Uz, 2003).

4.2. Mümtaz Bahri Kuru'nun Adanmışlığı ve Hizmet Anlayışı

Manevi kızının eşi, aynı zamanda KVSD'nin 1981-1995 yıllarında müdürü olan Ahmet Çini, Mümtaz Bahri Kuru'nun eşi Güzide Kuru'dan dinlediği bir hatırayı bize şöyle aktardı:

“1946 seçimlerinde Başbakan İsmet İnönü Konya milletvekilleri aracılığıyla o tarihte Ankara'da Ziraat Bankası genel merkezinde Zirai Krediler müdürlüğünde görevli Mümtaz Bey'e siyasete girmesi için bir teklif sunar. Hangi bakanlığı istiyorsa seçimden sonra kendisine verileceğini iletir. Mümtaz Bey emekliliği düşündüğünü, devlete çok uzun yıllar hizmet ettiğini, artık memleketi Konya'ya dönüp ülkede çok büyük bir mesele olan verem ile mücadele etmek istediğini söyleyerek bu teklifi geri çevirir. Muhalif parti lideri Adnan Menderes de 1950 seçimlerinden önce benzer bir teklif ileterek, Mümtaz Bahri Bey'i partisine davet eder. Mümtaz Bey Konya'da verem hastalığı ile mücadele etmek istediğini bildirerek yine teklifi geri çevirir.”

Yakın çevresine *“Memleket için çalışmak mutlak rey almakla olmaz. Ben de kendi çapımda üzerime düşen vazifeyi yapmaya gayret edeceğim”* demiştir (Önder, 1954).

Güzide Kuru'nun Ahmet Çini'ye aktardığına göre 1960 ihtilali olduğunu haber aldıklarında Mümtaz Bahri Bey *“makam mevki hırsına kapılıp siyasete bulaşmadığı için”* şükür secdesi yapmıştır.

Nitekim derneğe ait ilk ve sonraki tüzüklerde 3. Madde “Dernek tüzel kişiliğe sahip olup, amacından başka işlerle ve siyasetle uğraşamaz” olarak yer almaktadır. Halen dernek başkanı olan Mümtaz Kuru da bu konudaki hassasiyeti devam ettirdiklerini vurgulamaktadır.

Enver Şevki Botsalı 21 Temmuz 1954 Yeni Konya gazetesindeki yazısında Mümtaz Bahri Kuru ile olan anısını şöyle paylaşmaktadır:

“Hiç unutmam, lisede talebe idik. Okul idaresi haftanın muayyen günlerinde bize şehrimizin bazı bakımlardan temayüz etmiş şahıslarını dinletmek fırsatını verirdi. Bir gün yine bu meyanda hayır sahibi vatandaşlarımızdan muhterem amcamız Mümtaz Bahri Kuru’yu dinliyorduk; oradan buradan bahsetti. Tecrübesine dayanarak nasihat verdi. Avrupa’dan dem vurdu ve nihayet dedi ki: “ Çocuklar! Şu anda belki içinizden bazı arkadaşlarınız bana bakıp şöyle bir şey düşünüyorlardır: Bu adam hangi akıla kulluk ederek verem hastanesi yaptırmış olabilir?

ve devam etti:

“Benim verem hastanesi yaptırmama gurbette geçirdiğim şöyle garip bir hadise sebebiyet verdi: İstanbuldayım, tentirdiyot lazım oldu; gittim eczanenin birisine girdim. Karşımda oturan benim gibi yaşlıca bir eczacıdan istedim. O da kalktı, aradı, buldu. Ufak bir şişeye doldurarak elime verdi. Çıkarken kaç kuruş vereceğim diye sorunca geçmiş gün adam herhalde “10 kuruş alalım yeter.” dedi. Çıkardım verdim dedim ki: “Arkadaş nasıl oluyor da bu kadar tentirdiyot 10 kuruşa idare ediyor. Bizim memleketlerde buna 30-40 kuruş alırlar. Üstelik de sizden kırk kuruş alalım yeter derler.” dedim.

Umur görmüş feleğin çemberinden geçmiş eczacı anlatmaya başladı. “Bana bak arkadaş. Görünüşe göre senin yaş da aşağı yukarı benimki kadar. Senle benim ve bizim yaşlarımızda olanların bir ayakları çukurda sayılır. Senden 10 kuruş yerine 30 kuruş almak mümkün ama sonu ne? 3 gün sonra buradakileri öbür dünyaya götüremem ya.. Zira oraya götüreceğimiz 4 arşın kefendir. Onun da cebi yok hem oranın gümrük memurları o kadar vazifeşinaz ki huduttan hiçbir şey kaçırtmıyorlar.” sözü beni düşündürdü. Diyebilirim ki bu sözler verem hastanesi yaptırmama ilk adım oldu.”

4.3. II. Dünya Savaşı Sonrasında Ülke Geneline ve Konya’da Sağlık ve Sosyoekonomik Durum

Her ne kadar Türkiye II. Dünya Savaşına katılmasa da savaş ekonomiyi ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemişti. Konyalı olan Ahmet Çini, II.. Dünya Savaşı yıllarında çocukluk hatıralarını şöyle anlatmaktadır:

“O zaman köydeydik. Ailem köyün durumu iyi olanlarındandı. Kış bitimine doğru komşular bizden un istemeye gelirdi. Ülkede kıtlık vardı. Harman zamanı görevliler gelip bir kısmını alırlardı. Sonra biz kalanı alırdık. Bazen bizim de unumuz kalmazdı, nohutu öğütüp ekmek yapardık.”

Konya Halkevi Dergisi’nde 1945 yılında yayımlanan “Tüberküloz Meselesi” başlıklı makalede Dr. İsmail Hakkı Aladağ şöyle demektedir:

“Son günlerde tüberküloz üzerinde sık durulan bir konu oldu. İnsanlık arasız harpler, göçler, ekonomik sefaletler içinde çalkalandıkça ve büyük merkezlere akın ettikçe bu hastalık da devam etmekte, gittikçe yayılmaktadır.”

Makalede geçen aşağıdaki fıkra dönemin gıda yetersizliğinin bir yansımasıdır:

“Doktor: Her sabah iki yumurta, bir bardak süt, tereyağı, reçel ve pirzola yiyeceksin. Hasta: Doktor Bey desene hastalığımın tedavisi yok.”

Yine aynı makalede tüberkülozun bir şehir ve fabrika hastalığı olmadığı, köylerde de yaygın olduğu, fakirlikten köylünün yemek pişiremediği, bir hayvanı hastalanınca kesip et yiyebildiği, barınma ve yakacak sıkıntıları olduğu, köylerde sağlık hizmetine erişimin olmadığı belirtilmektedir (Aladağ, 1945).

“Köylerde çalışacak gezici ekipler, kasaba ve şehirde dispanserler, büyük merkezlerde devlet sanatoryumları, devlet ve özelde iş ve sağlık şartlarını düzeltmek, okul ve sağlık mensuplarını sık sık sağlık kontrolünden geçirmek, hayır cemiyetlerinin müvazi çalışma ve teşkilatlanmasına yardım etmek, hususi veya resmi sağlık sandıkları teşkil etmek, halk sağlığı propagandasına hız vermek” önerilerinde bulunup devlet tarafından bu işlerin ele alınmaya başladığını duyarak sevindiklerini aktarmaktadır.

Konya Halkevi Dergisi'nde 1948 yılında yayımlanan "Tıbbın Gidişi ve Sağlığımız" başlıklı makalede Aladağ:

"Cemiyetin sağlığında o cemiyetin kültür, ekonomi ve teknik imkanlarının payını herkes bilir, halkın alışveriş kabiliyetini yükseltmeden iğtida hastalıklarını önlemeye, bilgi ve göreneği değiştirmeden sağlık şartları içinde yaşamasını öğretmeye, yetişkin personel ve mükemmel teknik vasıtalar olmadan salgınlarla mücadele etmeye imkan yoktur." demektedir (Aladağ, 1948).

Ankara'da 16-19 Ekim 1950'de yapılan On Birinci Milli Türk Tıp Kongresinde Dr. Orhan Zihni Sanus'un sunduğu bildiri "*Veremin Türkiye'deki Yayılışında Hangi Hayat Şartlarının Müessir Olduğu Araştırması*" idi. Sanus, Türkiye' nin 41 ilinden gelen anket sonuçlarına göre Türkiye'de kadın ve çiftçiler arasında akciğer tüberkülozunun daha fazla tespit edildiğini ve hastalığa yakalanmada maddi ve manevi sıkıntıların önemli bir faktör olduğunu raporlamıştır (Arıkan, 2010).

4.4. Konya Veremle Savaş Derneği'nin Kuruluşu

Resim 2: Derneğin Logosu

Mümtaz Bahri Kuru 1947 yılında emekli olduktan sonra Konya'ya dönmüştür. Tüm ülkede olduğu gibi, Konya'da da yaygın olarak görülen ve ölümlere neden olan verem hastalığıyla mücadele etmek için arkadaşlarıyla biraraya gelerek KVSD'nin kurulma çalışmalarını başlatmıştır. Sait Kuru'dan aldığımız bilgiye göre o yıl Konya Verem Savaşı adıyla bir dernek kurulmuş, 1948 de yönetim kuruluna verilen bir teklifle derneğin adı Konya Veremle Savaş Derneği olarak değiştirilmiştir. (Resim2; Resim 3).

O dönemde devlet bölgesel dernek çalışmalarını desteklemiş ve yakın işbirliği yapılmıştır (Gürses, 1991; Resim 4).

Resim 3. Derneğin İlk Binası

Resim 4. Derneğin Kuruluş Aşamasında İsmet İnönü Kabul Hatırası

Derneğin kurucu üyeleri Mümtaz Kuru, Avukat Tahir Mihci, Avukat Mustafa Kırar, Avukat Muammer Obuz, Tüccar Mehmet Civelek, Yüksek Mühendis Niyazi Kiper, Yüksek Mühendis Vedat (Eski Bayındır Müdürü), Doktor Cemal Turfan (Eski Sağlık Müdürü), Doktor Sabri Ertüzün (Röntgen Mütahassısı), Doktor Sait Yücesoy, Doktor Mustafa Üngür (Göğüs Hastalıkları Röntgen Mütahassısı), Diş Tabibi İsmail Küçükkeleş, Diş Tabibi Mustafa Özaydın, Eczacı Muzaffer Çavuşoğlu, Eczacı İsa Akaltun, Doktor Burhan Göksu, Tüccar Kazım Altıoklar, Oto acentesi sahibi Mehmet Tunçer, Tüccar Mehmet Özbayram, Tüccar M. Ali Eşrefoğlu, Attar Mehmet Kunt, Antalya anbarı sahipleri İbrahim ve İhsan, Sarraf Ali Arısoy, Terzi Baha Yücesoy, Terzi Ahmet Kuru, Attar Şükrü Güncay, Eski belediye başkanı Muhlis Koner, Tüccar Samet Kuzucu, Öğretmen Namık Ayas, Tüccar Feyzi Çelik, Demirci tüccarı Mithat Aksoy, Tüccar Ahmet Yapıcı, Attar Şaban Şahin, Kırtasiyeci Osman ve Ali Sakallıoğulları, Eski müftü H. Ali, Toptancı H.Nuri Küçükkeleş, Şekerci Nesip Ertüzün, Tüccar Mustafa İzmirliçil, Tüccar H. Ahmet Yatağanlı, Doktor Abdullah Oğuzer olarak kayıtlara geçmiştir (Konya Veremle Savaş Derneğı Tüzüğü).

Derneğin amacı dernek tüzüğünde Madde 2’de “Konya sınırları içinde veremle ve göğüs hastalıklarıyla savaşmak, veremin kişisel ve sosyal tehlikelerine karşı halkı uyarmak, savaş için yapılması gerekli verem ve sair göğüs hastalıkları hastaneleri- sanatoryum- prevantoryum- Verem dispanserleri gibi sağlık yurtları kurmak ve bunları idare etmek, kurulmuş veya kurulacak olan kamunun sağlık hizmetinde olan sağlık kurumlarına nakdi veya ayni yardımlarda bulunmak ve bu amaçlara varmak için gerekli gelirleri sağlamak, yazı, konferans, broşür, radyo ve diğer vasıtalarla propaganda yaparak veremle mücadele etmek, veremlilere ve ailelerine imkanlar nispetinde ilaç, gıda ve sair her türlü yardımlarda bulunmaktır.” şeklinde belirtilmiştir.

Önder’in 1954 yılında şahsen tanıdığı Mümtaz Kuru’nun hayatı, şahsiyeti ve eserlerini ele aldığı kitabında Mümtaz Bahri’nin “Cemiyeti içinden kemirerek her yıl onbinlerce vatandaşın hayatına son veren, taze ciğerleri, zayıf, narin bedenleri için için kemiren bu müthiş afete karşı açtığı mücadelenin Konya’da kısa zamanda kökleştiğini” belirtmiştir. Gerçekten de 1948 yılında 42 üye varken bir yılda bu sayı 600 olmuştur (KVSDFR-1949; Önder, 1954; Resim 5).

Resim 5. Derneğin Günümüzdeki Binası

4.5. Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu

Sağlık Bakanı Behçet Uz'un başkanlığında, 3 Ocak 1948 tarihinde 48 verem savaş derneği, bakanlık yetkilileri, uzmanlar ve gönüllülerle yapılan toplantıda; şehirlerde verem savaş derneklerinin giderek artan sayılara ulaştığı, mücadelenin bu dernekler aracılığı ile yapılması gerektiği savunularak Ulusal Verem Savaş Derneği adı altında birleşme kararı verilmiştir (Yıldırım ve Gürkan, 2012). KVSD hemen bu oluşumda yer almıştır.

KVSD 1949 yılında kamu yararına çalışan dernek statüsü kazanmıştır (Ek 2. Resmi Gazete).

Türkiye Ulusal Verem Savaşı Derneği 24 Nisan 1987 tarihinde feshedilerek Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu kurulmuştur. Bakanlar Kurulu kararıyla 1989'da "Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu" adını almıştır (Yıldırım ve Gürkan, 2012). KVSD'nin federasyonla ilişkisi devam etmektedir. Federasyon yönetim kurulunda dernek yönetim kurulu başkanı olan Mümtaz Kuru, denetim kurulunda da dernek denetim kurulu başkanı Sait Kuru halen görev yapmaktadır. KVSD, eğitim faaliyetlerinde kullanılmak üzere Federasyonu nakdi yardımla desteklemektedir.

Üç yılda bir yapılan federasyon genel kurul toplantısına KVSD üç delege göndermektedir. Federasyon, KVSD bünyesinde hizmet verenlere madalya yönetmeliğine göre rozet ve madalya vermektedir.

4.6. Dernek Başkanları ve Üyeler

Dernek tüzüğü ile belirlenmiş şekilde kurulan yönetim kurulu, Konya'nın ileri gelen hamiyetperver kişilerinden oluşmaktadır. Dernek başkanı Mümtaz Kuru yönetim kurulu ve üyelerinin bilinen, Konya'nın ileri gelenlerinden, toplum içinde güvenilir kişiler olduğunu, bu konuda hassasiyet gösterdiklerini belirtmiştir. Ahmet Çini dernek üyeliğine her başvuranın kabul edilmediğini, yaşantısı düzgün olan, dernekçiliği bilen, dernek için çalışacak eşraftan kişilerin kabul edildiğini aktarmaktadır.

Kurucu Mümtaz Bahri Kuru, 1948-1961 yılları arasında dernek başkanlığını yürütmüştür. Onun vefatından sonra eşi Güzide Kuru 1970'e kadar görevde kalmıştır (Resim 6). Diğer başkanlar sırasıyla eski belediye başkanı Rıfat Öngay, Dr. Ali İhsan Dayıoğlu, avukat yeğeni Mehmet Erbil Kuru, Dr. Sabahattin Yücetaş, avukat Ali Aysu ve 2014'den itibaren yeğeni Mümtaz Kuru'dur.

Hakan Çini, 2023 itibariyle dernek üye sayısının 52 olduğunu, bunlardan 8 kişinin hekim ve diş hekimi olduğunu belirtmiştir.

Resim 6. Mümtaz Bahri Kuru ve Güzide Kuru

4.7. Verem Savaş Dispanserlerinin Açılışı

Günümüzde dernek başkanlığını yürüten Mümtaz Kuru, babasının amcası Mümtaz Bahri Kuru'nun 1948 tarihinde Ankara'daki üç katlı evini satıp Mümtaz Kuru Verem Savaş Dispanseri'ni yaptırmak üzere derneğe bağışladığını, 1953'te de Konya Meram'da -bugün Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin bulunduğu- mevkideki 20 dönüm arazisini satıp Mümtaz Kuru İlköğretim Okulu ve eşi adına Güzide Kuru Verem Savaş Dispanseri için kaynak oluşturduğunu aktarmaktadır. Sağlık Bakanlığı'na ait plan dahilinde 1949 ve 1954'de olmak üzere iki dispanser faaliyete geçmiştir.

Dernek başkanı Mümtaz Kuru, kurucu Mümtaz Bahri Kuru'nun dernek için yakın çevresine “*O benim evladım.*” şeklinde bahsettiğini aktarmaktadır.

Önder dispanser hakkında halkın görüşlerini:

“Veremlileri sağılardan ayırmak, sirayeti önlemek, vereme henüz tutulmuş olanları ayaktan tedavi ile kurtarmak, parasız, ilaçsız, gıdasız kimsesiz hastaları korumak, yardım etmek, aşılar yapmak vs. gibi gayelerle açılan dispanser, Konya’da geniş bir memnuniyet uyandırmış, Mümtaz Kuru bütün bir memleket tarafından takdirle karşılanarak tebrik edilmiştir.” şeklinde dile getirmiştir (Önder, 1954).

Sait Kuru 1949’ da yapılan binanın yıkılarak dernek tarafından 2013 yılında yeniden yapıldığını, dispanserlerin alt yapı ve tadilat hizmetlerinin pek çok kere dernek tarafından yapıldığını dile getirmektedir. Muhtelif dernek faaliyet raporlarında defaaten giderler kısmında bina inşaat giderleri ayrıntılı olarak gösterilmiştir (KVSDFR, 1949-1958). Müdür Hakan Çini yıllar içinde dispanser binalarının ihtiyacı olan tadilat işlerinin yine dernek tarafından gerçekleştirilmeye devam edildiğini bildirmektedir.

4.8. Yeni Kurulan Derneğin Gelirleri

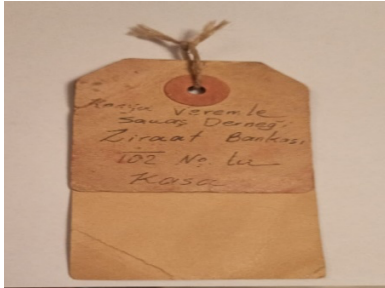
Derneğin kuruluş aşamasında her ne kadar Mümtaz Kuru kendi öz kaynaklarını dernek faaliyetleri için harcasa da yapılacak işlerin büyüklüğü nispetinde maddi destek gerekmektedir. Üye aidatları, derneğe ait banka hesap faizleri, Sağlık Bakanlığı, Kızılay Genel Merkez ve Konya Şubesi, Merkez, Ziraat ve İş bankalarının yardımları, Konya halkının yaptığı teberru ve bağışlar, kurban derileri, basılan Verem Şefkat pulları, Verem Haftası rozetleri, Belediye Kanunu gereğince sinema, oyun yerleri...eğlence hasılatının %10 vergi gelirlerinden gelen katkı, derneğe bağışlanmış Mümtaz Kuru pasajındaki iş yerlerinin kira

gelirleri, derneğe ait diğer bina kira gelirleri maddi kaynakları oluşturmuştu. Ayrıca 1949'da Muammer Karaca tiyatro hasılatı, 1950'de köyden bağışlanan buğdayların satışından elde edilen meblağlar, 1953'te Alkaranlı Ayşe teyzenin ölümünden sonra evini ve tüm menkulünü miras olarak derneğe bırakması, 1954'de Mehmet Önder'in Mümtaz Kuru isimli kitabının gelirleri, gibi katkı sağlamak isteyen insanların farklı çözümleri de olmuştur (KVSDFR, 1949-1950-1953-1954; Resim7).

Resim 7. Dernek Pulları

Sait Kuru' nun ifadesine göre Ziraat Bankası kurulduğu tarihten 2000 yılına kadar 102 nolu kasayı KVSD'ne bedelsiz tahsis etmiştir(Resim 8).

Resim 8. 102 nolu kasa

4.9. Zor Süreçlerde Dernek Çalışmaları

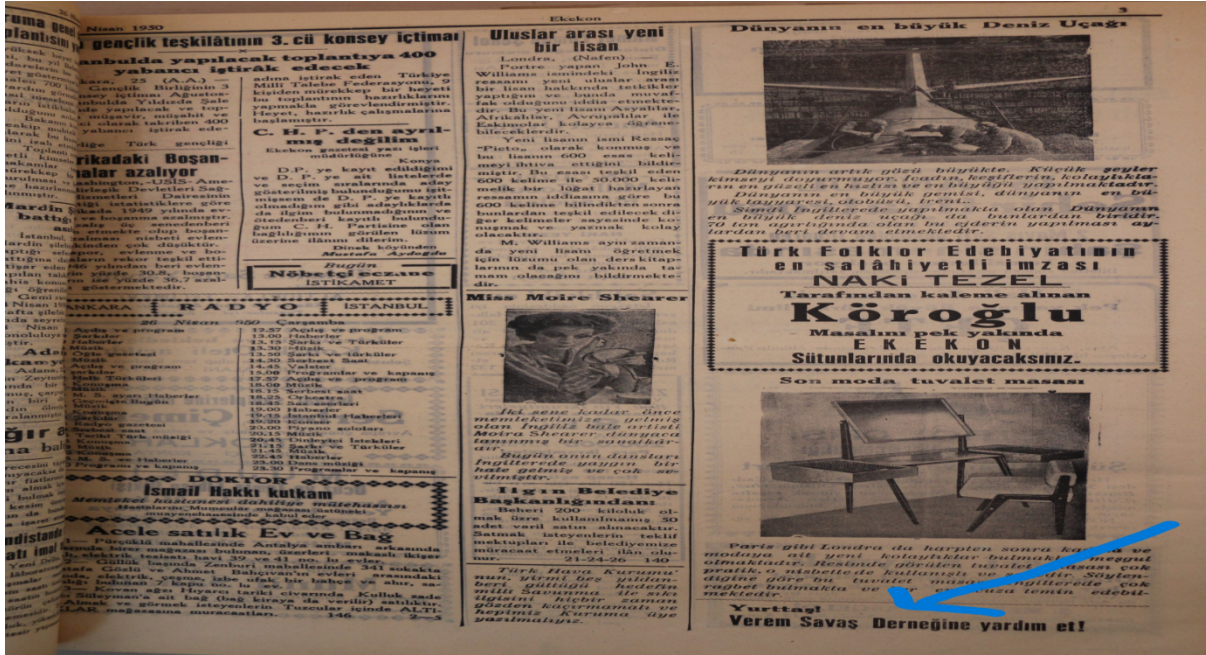
4.9.1.Ekonomik zorluklar

Başkan Mümtaz Kuru derneğin ilk yıllarında hizmetin ve devamlılığın sağlanması için çok büyük ekonomik zorluklarla mücadele edildiğini aktarmaktadır. KVSD'nin 1949'a ait ilk Faaliyet Raporunda 1948 yılında temeli atılan Mümtaz Kuru Dispanseri'nin bir yılda tamamlandığı, üst katta 25 yataklı bir verem pavyonu olarak açıldığı, 4 ay içinde 373 hastaya bedava bakıldığı, hastalara imkanlar ölçüsünde mali ve maddi yardımlar yapıldığı, dönemin tanı ve tedavi yöntemlerinin uygulanmaya çalışıldığı, bu yüzden röntgen cihazı alabilmek için kaynak arandığı ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. İstanbul'da yeni uygulanmaya başlayan

BCG aşısının Konya’da uygulanmasına geçilmesi, Meram’da bir prevantoryum kurulması gibi projelerden bahsedilmektedir. En son olarak da,

“Bütün bunlara rağmen giriştiğimiz bu hayırlı ve nurlu yolda tam başarı elde etmek, hastalara deva ve şifa sağlamak ve sağları bu kötü salgın ve bulaşıcı hastalıktan korumak için eksikliklerimiz ile ihtiyaçlarımız, herhalde mevcudumuzdan çok fazladır. Aziz ve hamiyetli hemşehrilerimizin ve sayın hükümetimiz ve büyüklerimizin yardımıyla ve bıkmadan, usanmadan devamlı çalışmakla bunların kısa bir zamanda tamamlanacağına inancımız vardır.” diyerek destek çağrısı yapılmaktadır. O dönemde dernek yerel basınla halka ulaşmaya çalışmaktaydı (KVSDFR,1949; Resim 8).

Ahmet Çini 1980’li yılların başında ülkede yaşanan ekonomik kriz sürecinde, Konya halkının derneğe sahip çıktığını söyleyerek Konya Şeker Fabrikası’nın kendi pullarının gelirlerini KVSD’ne aktararak önemli meblağda destek olmasını örnek göstermiştir.

Resim 9. 1950 yılına ait gazetede destek çağrısı

Ahmet Çini 1980’li yıllardaki bir anısını da şöyle paylaşmıştır: *“İhtilal sonrası ekonominin kötü olduğu dönemlerdi. Dispanser hekimlerinin istediği miktarda ilacı fabrikalardan en ucuz olacak şekilde temin ederdik. Başkan Dr. Ali İhsan Dayıoğlu neden hep aynı yerden alıyorsun dediğinde görevim derneğin menfaatlerini korumak, kim ucuz veriyorsa ordan almaya çalışırım. Daha ucuz bir yer bulursanız ordan alalım diyerek karşılık verdim.”* demiştir.

5368 sayılı Veremle Savaş Kanunu çıkarılması ile 1949 yılından itibaren devletin verem savaş derneklerinin çalışmalarına para, malzeme ve personel yardımı yapması kabul edilmiştir. Buna istinaden dernek kurulduğu yıllarda zaman zaman mali zorlukları aşabilmek için Sağlık Bakanlığı'ndan ve Kızılay Derneği'nden maddi destek almıştır (Kılıçaslan ve Koçoğlu, 2010; KVSDFR, 1949-1958).

4.9.2.1980 İhtilal Dönemi

Ahmet Çini müdür olduğu dönemde 12 Eylül ihtilal sonrasında ülke ekonomisinin bozulmasıyla birlikte maddi darboğazlar olduğunu aktarmıştır. Yine bu dönemde dernek toplantılarının yasak olduğunu, emekli asker olmasının avantajını kullanarak garnizona başvurduğunu ve Genel Kurul toplantısı için toplantı izni çıkardığını ve KVSD'nin o dönemde bile toplantılarını aksatmadığını belirtmektedir. Sait Kuru o dönemde derneğin kayıtlarının askeri müfettiş tarafından incelendiğini ve kapatılmasına gerek olmadığı yönünde bir karar çıktığını aktarmıştır.

4.9.3. Covid-19 Pandemi Günleri

Şu anda dernek müdürlüğünü yürüten Mümtaz Hakan Çini pandemi döneminde de gıda ve ilaç yardımlarının aksatılmadan yürütüldüğünü, yasağın kalktığı günlerde daha fazla mesai yaparak hastalara yardımların ulaştırıldığını aktarmıştır.

KVSD'nin kamu yararına dernek kapsamına girmiş olmasının dernek faaliyetlerinde sıkıntıları aşmada katkısı olmakla beraber, karşılaşılan zorluklar derneğe ve veremle mücadeleye gönülden bağlı görevlilerin bireysel çabaları ile de aşılmıştır.

4.10. İstikrar ve Süreklilik

KVSD'nde ilke ve hizmetlerde sürekliliğin sağlanması yönetim kurullarının temel hedeflerinden olmuştur. Dernek müdürü Mümtaz Hakan Çini dernek yönetmeliklerindeki değişiklik ve maddi konulardaki (üye aidatları,...) gereklilikler hariç tüzük değişikliğine gidilmediğini belirtmektedir.

Mümtaz Kuru'nun manevi kızının eşi olan Ahmet Çini, eşinin vefatından sonra Güzide Kuru'nun bizzat kendisine ve diğer aile üyelerine *“Yardım edeceksiniz, hizmet edeceksiniz, bu dernek kapanmıyacak”* dediğini; Konya Veremle Savaş Derneği'nin bir emanet olduğunu belirtip onu bırakmamalarını isteyen bir konuşmasına şahit olduğunu aktarmıştır. Dernekte müdür olarak severek 15 sene görev yaptığını, halen yönetim kurulunda çalıştığını, Mümtaz

adını verdiđi ođlunun da řu anda dernekte müdür, diđer ođlu Haluk Ćini'nin de yönetim kurulunda olduđunu söylemiřtir.

Dernek bünyesinde 30 yıldır görev yapan Yurdanur zkan “*Mümtaz Bahri Kuru bir ray dşemiş, kurulduğundan beri dernek zamana uyarak o rayın üzerinde hią sapmadan gidiyor.*” diyerek derneğin devamlılığı ve bağlı olduğu ilkesel boyutu tarif etmektedir. Günümüzde de ayda yaklaşık 30-35 hastaya nakdi yardım yapıldığını ve 30 yıldır derneğin bu yardımları aksattığını görmediğini bildirmektedir.

Kurulduđu 1948 yılından itibaren dernek faal olarak veremle mücadele etmiřtir. Ülkenin geąirdiđi siyasi ąalkantılar, ekonomik krizler ve dernek yönetiminin zaman iąinde deđiřmesi faaliyetlerinde bir gerilemeye yol aąmamıř ve hizmetler ąađa uygun hale getirilerek srdrlmřtır. Bu faaliyetlerin 1949'dan itibaren raporlarda ayrıntısıyla anlatıldıđını, gelir ve gider sütunlarının ąok özenli bir řekilde düzenlenmiř olduđunu ve ciltli hale getirilerek muhafaza edildiđini görmekteyiz.

Dernek tüzük deđiřikliđinde 2011 yılında yapılan deđiřiklik ile Madde 2'nin ąalıřma konuları ve biąimleri bařlıđı altında “Amacın gerąekleřtirilmesi iąin gerekli görülmesi durumunda vakıf kurmak” gösterilmiř ve dernek müdürü Hakan Ćini, 10 Temmuz 2020 tarihinde derneđin “Konya Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru Sađlık Vakfı” isimli bir vakıf kurduđunu, vakıf amacının Türkiye'de ve dünyada verem hastalıđı ve onunla birlikte görülebilecek HIV-AİDS ve benzeri hastalıklar ile mücadelenin etkili ve bařarılı olabilmesi iąin her türlü ąalıřmayı yapmak olduđunu belirtmiřtir. Geleceđe yönelik bu atılımlar derneđin süreklilik kararını göstermektedir.

Sait Kuru bu gelişmeleri: “Mümtaz Bey bir kartopu yapmış, sonraki yönetimler har vurup harman savurmamış, bir kardan adam gövdesi yapmışlar.” şeklinde yorumlamıştır.

4.11. KVSD'nin Faaliyetleri

4.11.1. Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru Dispanserleri, İşleyiş ve Faaliyetleri

KVSD, sırasıyla 1949 ve 1954 tarihlerinde hizmete giren Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru dispanserlerinin yapımını üstlenmiştir (Resim 10, 11, 12).

Resim 10. Güzide Koru Dispanseri (1949) Binası

Resim 11. Günümüzde Mümtaz Koru Dispanseri Binası

Başkan Mümtaz Koru'nun verdiği bilgiye göre Mümtaz Koru Dispanseri Sağlık Bakanlığı'na devredilmiş olmakla beraber gezici dijital tarama aracının bakım giderleri ve diğer pek çok masraf derneğe aittir.

Güzide Koru Dispanseri derneğin tüzel kişiliğine aittir. Tüm masrafları (doktorların hasta görüşmeleri için kullandığı cep telefonu, su, elektrik ve doğalgaz faturaları, temizlik malzemeleri,talep olduğunda hasta için kullanılan malzemeler, filmler,açıldığı tarihten

itibaren dernek tarafından karşılanmaktadır. Her iki dispanserinin personeli Sağlık Bakanlığı'na bağlıdır.

Dernek, 1951 yılında geçici olarak Mümtaz Kuru Dispanseri'nde ve yapıldıktan sonra prevantoryumun ilk yıllarında yataklı tedavi hizmeti de vermiştir. Bu birimlerde, 1959 yılında laboratuvarları, röntgen ve radyoskopi alt yapısı, pnömo ve elektravital kapasite gibi dönemin en gelişmiş cihazları bulunmaktaydı (Yıldırım ve Gürkan, 2012). Verem Hastanesi'nin 1962 tarihinde yapılması ile yataklı tedavi Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanede devam etmiştir.

Dispanserler faaliyetleri içerisinde ilk kurulduğu yıldan itibaren gezici araç temin ederek, Konya'nın merkezi, ilçe ve köylerinde tarama faaliyetleri yapmıştır. Okul, askeriye, esnaf, fabrika, genel evler, hapisaneler gibi yerlerde yapılan taramalarda laboratuvar ve radyografi çalışmalarını o dönemin mevcut en ileri teknolojileri ile gerçekleştirmiştir (KVSDFR-1949-1958). Dernek tarafından 2010 yılında alınan dijital tarama mobil aracı Türkiye'de ilktir (Mümtaz Kuru ve Sait Kuru ile yapılan görüşme).

Resim 12. 1950'lerde ve günümüzde Güzide Kuru Dispanser Binaları

Dispanserlerde bulunan laboratuvar alet ve kullanılan malzemeler dernek tarafından karşılanmıştır. Dispanser hekimlerinin talebi olduğunda günümüzde de tıbbi malzeme yardımı yapılmaktadır.

4.11.2. Prevantoryum, Meram Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Binaları, Beyhekim Eğitim Araştırma Hastanesi Tüberküloz Ünitesi

Yeşilliği ve temiz havasıyla tanınan, Meram Köyceğiz mevkinde bulunan Mümtaz Bahri Kuru'nun derneğe bağışladığı arsaya 1956 yılında *"..henüz veremden kurtulmuş veya vereme tutulmak tehlikesinde bulunmuş, cılız, dermansız ve mali takatsız yurttaşlarımızın istirahat ve hava tebdiline tahsis .."* edilmesi düşünülen bir preventoryum planlanmıştır. Faaliyet raporu 1957'de preventoryum binası inşaatı tamamlandığı aktarılmıştır (Resim 13, Resim 14). 3 katlı, 35 odalı, her katta bir mutfak, bir banyo ve üç tuvalet bulunan, kalorifer tesisatı, balkon ve terası olan binanın kapısında bekçi bulunmaktadır. Prevantoryumun yan tarafındaki arsaya personele verilmesi planlanan alt katta 2 odalı iki daire ve hekimler için üst katta çok odalı bir daire içeren lojman da yapılmıştır. Verem Hastanesi'nin kurulması ile boşaltılan bina zaman içerisinde resmi kurumlara kiralanmış ve geliri yine verem hastaları için kullanılmaya devam edilmektedir.

Resim 13. 1959 Yılı Prevantoryum Açılış Töreni

Resim 14. Prevantoryum Binası

Mümataz Kuru'nun aktardığı bilgilere göre derneğin verem hastaları tedavisi için bina desteği Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi'nin Göğüs Hastalıkları binasını yapmasıyla devam etmiştir. 1991 tarihinde yapılan ilk bina 2003 tarihinde üniversitenin talebiyle genişletilmiştir. 1994-2015 tarihleri arasında dernek müdürü olan Sait Kuru artan ihtiyaca binaen muhtelif tarihlerde üniversiteden gelen resmi isteklere cevap verildiğini, gerekli tadilat ve inşaat işlerinin yapıldığını belgelere dayanarak belirtmiştir. Örneğin 2007'de Erbil Kuru başkanlığındaki KVSD ile üniversite hastanesi arasında protokol yapılmıştır. Verem hastalarının tedavi edilmesi şartıyla dernek, bina yapım ve tefrişatında destek olmuştur.

Yine Sait Kuru sadece üniversiteye değil Numune hastanesi ve Doğumevine de inşaat, tefrişat ve tıbbi cihaz olarak destek sağladıklarını aktarmıştır.

Konya Beyhekim Eğitim Araştırma Hastanesi'nde KVSD tarafından 2020'de, 11 yataklı Tüberküloz hasta servisi ve 6 yataklı yoğun bakım ünitesi yapılmıştır. Covid-19 pandemisi nedeniyle Covid hastaları için kullanılan bu ünite 2022 yılında tüberküloz hastalarına ayrılabilmiştir. Bu sayede Konya'daki akciğer veremli hastalar için yeniden yataklı tedavi imkanı gerçekleştirilmiştir.

4.11.3. Eğitim Faaliyetleri

Başkan Mümataz Kuru, kurulduğu yıldan itibaren halkın verem hastalığına karşı farkındalığının artması, mücadelede vatandaşın kendini hastalıktan korumada yapması gerekenlerin öğretilmesi amacıyla Sağlık Bakanlığı'nın ve Türkiye Ulusal Verem

Başkan Mümtaz Kuru ve Müdür Mümtaz Hakan Çini, KVSD'nin, halen ocağın ilk haftasındaki “Verem Eğitim ve Propaganda Haftası” ve 24 Mart Dünya Tüberküloz gününde yerel basın-yayın organlarında tüberkülozun önemi ile ilgili duyurularda bulunduğunu, yerel televizyonlarda kamu spotları yayınladığını belirtmektedir. Kuruluşundan itibaren derneğin sürekli bir dergi yayını olmamıştır.

Derneğin resmi web sitesi tüberküloz hastalığı ile ilgili eğitim dökümanlarıyla halkı bilgilendirmeye devam etmektedir (www.konyaveremlesavas.org.).

4.11.4. Sosyal Yardımlar

Dernek kurulduğu dönemde verem tedavisi için gerekli ilaç tedariklerini gerçekleştirmiş ve kurduğu dispanserler aracılığıyla kimsesiz ve yoksul hastalara ulaştırmıştır. Piyasada ilaç temininin karşılanamadığı durumlarda dernek maddi durumu iyi olan hastalara ilacı uygun fiyata temin etmiş, geliri derneğe bırakılmıştır.

Günümüzde ilaç temini devlet tarafından karşılanmakta olup bazı nadir durumlarda (piyasada ilacın bulunmaması, ihale sürecinde aksaklık olması, dirençli hastalarda kullanılan pahalı ilaç alımlarında...) dernek dispanserlere karşılıksız ilaç temini yapmaktadır.

Yurdanur Özkan KVSD'nin sosyal yardımlarından şöyle bahsetmektedir:

“Derneğe dispanserlerden fakir hastalar gelirdi. Biz gıda ve temizlik malzemesi verirdik. Onlara aynı yardım yapardık. Şehir dışından gelen, yol parası olmayan hastalara nakdi yardım yaptığımız oldu. Günümüzde devlet fakir hastalara para yardımı yapıyor. Şimdi de dispanser hekimleri fakir hastaları derneğe yönlendiriyor. Onlara aylık 2300 TL değerinde gıda yardımı yapmaya devam ediyoruz. Ayda 30-35 civarında ihtiyaç sahibi hastaya et, süt, yumurta gibi zengin besin içerikli gıda yardımı yapıyoruz.”

Dernek görevlileriyle yapılan görüşmeler ve faaliyet rapor kayıtlarına göre dernek, muhtelif tarihlerde veremle mücadele yardımlarının haricinde Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne bir ameliyathane yaptırmış, kan gazları analiz cihazı, 3 adet hemodiyaliz cihazı, laboratuvar da demirbaş olarak kullanılan etüv ve -85 buzdolabı ve laboratuvar malzemeleri ve kitleri almıştır. İhtiyaç sahibi öğrencilere burs sağlamaktadır. Günümüzde verem hastalarına nakdi yardım yapmamakla beraber, tedavi için şehir dışından gelen hastalara veya Ankara'daki sanatoryuma giden muhtaç hastalara yol parası sağlamaya devam etmektedir .

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

KVSD'nin kurulduğu 1948 yılı ülkede ve dünyada tüberküloz hastalığının ve ona bağlı ölümlerin pik yaptığı bir zaman dilimindedir. II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkilerinin giderilmesi düşüncesiyle ortaya çıkan Refah Devleti anlayışı, devlet ve vatandaş arasında

sosyal hak temelli bir sosyal politika anlayışı getirmiştir. Yurttaşlık haklarının gündeme gelmesi ve devletin yoksulluk sorununu kontrol altına alma çabası sonucu, yardımlaşma ve dayanışma sosyal politika alanına dahil olmuştur (Başaran K, 2022). Dünya Sağlık Örgütü'nün 1948'de kurulması ve II. Dünya Savaşı sonrası sağlık alanındaki artan uluslararası dayanışma, Türkiye Cumhuriyeti'nin veremle mücadeledeki kararlılığı ve veremle mücadelede dünya ile işbirliği yapması, ülkenin ekonomik darboğaz yaşamasına rağmen ülke genelinde veremle mücadele için dernek faaliyetlerinin varlığını ve önemini artırmıştır.

Konya'da KVSD'nin kurulması, insanların veremle mücadele konusundaki birlikteliği ve etkileşimi ile toplumsal bir hareketlenme yaratmıştır. Derneğin 42 kurucu üye ile faaliyete başladığı halde, bir yıl gibi kısa süre içinde üye sayısını 600'e çıkarmasıyla, Konya'da veremle mücadele etmek için toplumsal bir farkındalık yarattığını söyleyebiliriz.

Dernek kurucu başkanı Mümtaz Bahri Kuru'nun hayat hikayesinden öğrendiğimize göre kendisi gençlik yıllarından itibaren vefat ettiği 1962 yılına kadar toplum yararına olacağını düşündüğü faaliyetlere katılmıştır. İyi bir öğrenimin getirdiği özgüven ve vizyonerlikle Konya sosyal hayatında gelişmelere katkıda bulunmuştur. Öncülük ettiği dernek faaliyetlerine, öğretmen olmasının getirdiği ayrıcalıkla, kendisine güvenen bir kitle destek olmuştur.

Ahmet Çini'nin dernek müdürü olduğu 1980li yıllarda ait anlattığı şu hatırası Mümtaz Bahri Kuru'nun otoriter ve etkileyici kişiliğini göstermesi bakımından anlamlıdır: “ *Dispanserin deposu çok dağınık ve arşivi karışık bir haldeydi. Yönetim kurulu toplantılarında birkaç kez bu mevzuu ilettilim ve hep beraber kontrole gidip düzenleme yapmak için denetleme önerisinde bulundum. Kaale almadılar. Sonunda bir toplantıda Mümtaz Bey şimdi gelip oranın halini görse bastonuyla önce benden başlar, sizden çıkardı, dedim. Kurul tamam diyerek arşive indi ve oradaki düzenleme ve tadilat için karar alındı*”. Mümtaz Bahri Kuru, mücadelecilik kişiliğinin olumsuz yönü olabilecek baskıcılığı Konya halkıyla ve çalıştığı kişilerle yaptığı paylaşım ve işbirliği ile dengelemiştir. “*Onu kışın soğukunda, yazın sıcakında bastonuna dayana dayana giderken görenler: Yine Mümtaz Bey, bir işin peşinde; demekten kendilerini alamazlardı*” (Önder, 1954).

Cumhuriyet'in kurulmasını takiben başlayan veremle mücadele için verilen devlet desteğinin, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası görülen atağın, gerekli motivasyonları sağladığı ve böylece

sağlık hizmetlerinin her basamağında adanmışlık ve mücadeleci kimliğin oluşturulmasına katkıda bulunduğu kabul edilebilir.

Dernek kurulumundan itibaren yayımlanan ilk 10 yıla ait dernek faaliyet raporlarında gelir kısmında Mümtaz Bahri Kuru'nun harcamalarından ayrı olarak pek çok Konyalı vatandaşın farklı bağışlarını görmektedir. Bağış, zekat, miras, dükkan geliri gibi nakdi yardımların yanında ev, arsa, battaniye, buğday, ilaç, süt tozu, yağ ... gibi nakdi yardımlar da dikkat çekmektedir. Yapılan genel kurul faaliyetleri raporlarında ayrıntılı olarak gelirin nasıl harcadığının anlatılması KVSD'nin güvenilirliğini artırmıştır. Bu şeffaflığı toplumsal motivasyonundaki başarısının sebepleri arasında sayabiliriz. Yıllar içerisinde derneğin gelirleri yapılan yatırımlar sayesinde artmış ve kurumsal hale getirilmiştir. 2020 yılında da Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru Sağlık Vakfı kurulmuştur. Sosyal destek görevini üstlenen derneklerin ihtiyaç sahiplerine ulaşmaları ve yardımı sağlamaları devlet kurumlarından önce olabilmektedir. Harcamaların amaca yönelik olarak veremle mücadelede kullanılmasını sağlayacak yasal bir yapılandırma ile Verem Savaş derneklerinin bütçeleri denetlenmektedir (Genç Kuzuca ve ark., 2019).

Dernek faaliyet raporlarında dispanserler aracılığı ile gerçekleştirilen muayene, tarama, tedavi, iyileşen ve ölen hasta, yapılan BCG aşı sayıları, ayrıca derneğe ait veremle mücadele için yapılan bina inşaatları (dispanser, prevantoryum, derneğe gelir için dükkan...) yardımlar, gelir ve giderler ayrıntılı bir şekilde ve sayısal verilerle açıklanmıştır. Çalışmamız esnasında derneğin kuruluşuna tekabül eden yılların Sağlık Bakanlığı'ndaki Konya iline ait verilerine ulaşmak istedik. Başvurduğumuz Veremle Savaş Daire Başkanlığı'ndan o yıllara ait belgelerin 2003 yılında SEKA'ya gönderilip imha edildiğini öğrendik. Konya İl Sağlık Müdürlüğüne başvurduğumuzda Halk Sağlığı Hizmetleri başkanlığında bir arşivin olmadığı tarafımıza iletildi. Bu çalışma kapsamında, kurum arşivinin önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Konya Veremle Savaş Derneği kurulduğu 1948 yılından itibaren paydaşlar ile işbirliği içinde faaliyet yürütmüştür. Sonraki yıllarda Ulusal Verem Federasyonu'na dönüşen Ulusal Verem Savaş Derneği'nin kurucu asli üyelerindendir. 1949 yılında "kamu yararına dernek" statüsüne geçmiştir. Bu şekilde vergi avantajları, bağış kabul yetkisi, devlet kurumları ve diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapma, yasal koruma, toplumsal olumlu etki yaratma ve itibar kazanma gibi kazanımlar elde etmiştir.

Veremle Mücadele Kanunu sonrası planlanan, Verem Hastanesi'nin 1962'de yapımı bitmiştir. Derneğe ait prevantoryum görevini tamamlamış, akciğer veremli hastalar Verem Hastanesi'nde tedavi edilmiştir. Konya'da yapılan Verem Hastanesi binası 1982 yılında Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne devredilmiştir (Erayman ve Şahinoğlu; 2023). Dernek Başkanı Mümtaz Kuru'nun verdiği bilgiye göre KVSD, 1991 tarihinde Konya Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi'ne 4. katında verem hastalarının yatırılarak tedavi edilmesi şartıyla Göğüs Hastalıkları binası yapmış ve 2007'de bina yenilenip genişletilmiştir. 2018'de Tıp Fakülte Hastanesi'nin bazı birimlerinin taşınması nedeniyle bu bina Psikiatri servisine devredilmiştir. Ne yazık ki günümüzde Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde akciğer verem hastası yataklı takibi için 1 yatak ayrılmıştır. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yataklı takip yapılmamaktadır. 2020 yılında KVSD, Beyhekim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne akciğer veremli hastaların tedavisi için günümüz teknolojisine uygun 11 yataklı servis ve 6 negatif basınçlı odalı yoğun bakım ünitesi bağışlamıştır. Konya'da akciğer veremli hastaların yataklı tedavisi sadece burada yapılmaktadır (www.konyaveremlesavas.org). Artışı öngörülen tüberküloz hastalarının tedavisi için Verem Hastanelerinin devlet tarafından kurulmasının, yeniden gündeme getirilerek planlamaların yapılması gerekmektedir.

KVSD Dünya Sağlık Örgütü'nün başlattığı BCG aşı kampanyasına 1950 yılında hemen dahil olmuştur. Tüberküloz tarama ve BCG aşılama faaliyetlerine aktif bir şekilde araç temini sağlayarak katılmıştır. Günümüzde BCG aşılama, aile hekimliklerinde yapılmaktadır. Mümtaz Kuru ve Hasan Zengin; federasyonun 2007'de yaptığı kongrede maketinin gösterildiği dijital mobil cihazının 2010 yılında dernek tarafından temin edilerek Mümtaz Kuru dispanserine bağışlandığını ve bunun Türkiye'nin ilk dijital mobil aracı olduğunu aktarmıştır. Yeni dönemde de tüberkülozla mücadelede başarıyı artıracak inovasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İmmün sistem baskılı hastalarda kullanılabilecek aşı çalışmalarına, hızlı ve güvenilir laboratuvar tanı ve tarama testlere, dijital hasta takiplerine yatırım yapılmalıdır.

Hastalığın profilaksisinde ve tedavisinde kaliteli gıda tüketimi ve sağlıklı yaşam şartları önemli rol oynamaktadır. Sosyal yardımların ulaştığı kişi sayısı ve kaynakların artırılmasından daha önemli olarak, toplumların sosyoekonomik düzeyleri yükseltilmelidir (Bıyıklı ve Lotfi, 2021).

Mümtaz Kuru ve Güzide Kuru dispanserleri tarama faaliyetlerini kendilerine bağı bölgelerinde yapmaktadır. Dispanserin gezici aracıyla Konya'nın yanı sıra Karaman, Afyon ve Niğde illerinde planlanan okul, işyeri, fabrika, askeriye, hapishaneler taranmaktadır. Dernek başkanı Mümtaz Kuru artan göçmenler başta olmak üzere tekrar tarama kampanyalarının yoğunlaştırılması gerektiğini, tarama izni için bu önerilerin valiliğe aktarıldığını belirtmektedir.

KVSD'nin kuruluş yıllarında hekimlerin yönetim ve üye kadrolarında çokça yer almasına karşın, günümüzde 3'ü emekli 8 hekimin üye olması bir gerileme olarak değerlendirilebilir. Yine üniversite-dernek işbirliğinin asistan ve aile hekimi eğitimi ile yataklı tedavi alanında artırılması Konya'da veremle mücadele için olumlu gelişmeler olacaktır.

Sonuç olarak dünya ve ülke gündemine COVID-19 pandemisi sonrası hızla giriş yapan tüberkülozla mücadelede geçmişteki başarı örneklerinin analiz edilmesi, günümüz risk faktörlerine ve teknolojik imkanlara uyarlanması ile uygun biyopolitikaların oluşturulabileceğini düşünmekteyiz. Toplum sağlığını korumak için yapılacak faaliyetlerde devlet kademelerinde ve yerel bölgelerde Refik Saydam, Tefik Sağlam, Behçet Uz, Mümtaz Bahri Kuru.... örneklerinde olduğu gibi yetişmiş bilgili insanların adanmışlık ve liderlik özellikleri gerekmektedir. Mücadele için yapılan girişimler ve çalışanlar devlet tarafından desteklenmelidir.

7. KAYNAKLAR

AKSU M (2007).Tıp Tarihi Açısından Verem Savaşı.Gazi Üniv.İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.

AKTAŞ A, NAKİPOĞLU Y., ŞATANA D (2022). Tüberkülozda Ülkemiz Verilerine Güncel Bir Bakış. Sakarya Tıp Dergisi;12(3):586-595

ARIKAN A (2010) Milli Türk Tıp Kongreleri(1923-1968) ve Türkiye Sağlık Politikalarına Etkileri. Türkiye Tıp Akademisi;İstanbul.

ALADAĞ İ.H (1945). Tüberküloz Meselesi. *Konya Halkevi Kültür Dergisi*, 10:24-25

ALADAĞ İ.H (1948). Tıbbın Gidişi ve Sağlığımız. *Konya Halkevi Kültür Dergisi*, **2(115)**:7-8

BARIŞ Y.İ (2002). Dünyada Tüberkülozun Tarihçesi. *Toraks Dergisi*, **3(3)**: 338-340

BAŞARAN K (2022). Dönüşen Devletin Yeni Sosyal Politika Aracı: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, **14(27)**: 259-275

BIYIKLI N, LOTFİ S (2021).Tüberküloz Hastalarının Tedavi Süresinde Sosyal Destek Süreçlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, **24(3)**: 457-468

ERAYMAN B., ŞAHİNOĞLU S (2023). Konya'nın Anka Kuşu: Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi. *Genel Tıp Dergisi*, **33(1)**:1 - 13.

ERKAN L (1996). Tüberkülozun Tarihçesi: ülkemizdeki ve Dünyadaki Durumu, *O.M.Ü Tıp Dergisi*.**13(4)**:291-295

ES S. “Hayal Olmuş Hakikatler; Konya İntibah ve Terakki Okulu Hatıraları” Koyunoğlu Müzesi, Demirbaş, No:17272

ES S. “Konya Valilerine Dair” Koyunoğlu Müzesi, Demirbaş, No:5747

ETKER Ş (2020). İstanbul'un İlk Verem Savaşımı Derneği: Ligue contre la Tuberculose (Phitisie pulmonaire) de Constantinople. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 21, **2**: 225-247

GENÇ KUZUCA İ , ŞAHİNOĞLU S, ACIDUMAN A (2019). Verem Mücadelesinde Sosyal Yardım Kurumları . *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, **9 (3)**: 337-348.

GÜL M, BAYRAM A, HAKKOYMAZ O (2003). Selçuklu' dan Günümüze Konya'nın Sosyo-politik yapısı. Konya İl Emniyet Müdürlüğü AR-GE Yayınları-1; Konya: 36

GÜRSES H (1991)Verem Savaş Dernekleri ve Üniversitelerin Tüberküloz Kontrolündeki Yeri. Tüberküloz Kliniği ve Kontrolü. Ed: KOCABAŞ A. Çukurca Üniversitesi Basımevi; Adana: 461-463.

KILIÇASLAN Z, KOÇOĞLU F (2010). Türkiye’de Verem Savaşında Derneklerin Rolü. Tüberküloz. Ed: ÖZKARA Ş, KILIÇASLAN Z. Toraks Kitapları-11; İstanbul:673-679

KOEHLER, C.W. (2002). Consumption, the great killer. *Modern Drug Discovery*. **5 (5)**: 47–49.

Konya Veremle Savaş Derneği 1949 Yılı Faaliyet Raporu (KVŞDFR,1949)

Konya Veremle Savaş Derneği 1950 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1950)

Konya Veremle Savaş Derneği 1951 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1951)

Konya Veremle Savaş Derneği 1952 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1952)

Konya Veremle Savaş Derneği 1953 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1953)

Konya Veremle Savaş Derneği 1954 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1954)

Konya Veremle Savaş Derneği 1955 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1955)

Konya Veremle Savaş Derneği 1956 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1956)

Konya Veremle Savaş Derneği 1957 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1957)

Konya Veremle Savaş Derneği 1958 Yılı Faaliyet Raporu(KVŞDFR,1958)

Konya Veremle Savaş Derneği Tüzüğü Ülkü Basımevi-Konya

KÖSE H (2020). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Veremle Mücadele. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Erzurum.

KUMAR A (2019). Picturing Health: It's Time To Act On Tuberculosis. *Lancet tbc.pdf*, **393**: 1279-1292 Erişim Adresi: www.thelancet.com Erişim Tarihi:15 eylül 2023

MARTINI M., BESOZZI G., BARBERIS I(2018).The Never-ending Story of The Fight Against Tuberculosis: From Koch's Bacillus to Global Control Programs *J.Prev. Med. Hyg.* ; 59: E120-E126

ÖĞER O (1991). Tarihsel Gelişim Sürecinde Tüberküloz. Tüberküloz Kliniği ve Kontrolü. Ed: KOCABAŞ A. Çukurca Üniversitesi Basımevi, Adana:33-37

ÖNDER M (1954). Mümtaz Koru. Ülkü Basımevi, Konya.

ÖZKAN S (2010), Ülkemizde Verem Savaşının Temel Kuruluşu: Verem Savaşı Dispanseri, Toraks Kitapları Tüberküloz. AVES Yayıncılık, İstanbul.

ŞAHİNOĞLU İ., ŞAHİNOĞLU M.S., ALKAN S.,AYDIN D.Ç (2023). Biyolojik Tedaviler ve Tüberküloz: Bir Derleme Çalışması. *Black Sea Journal of Health Science*; **6(1)**:196-200

TEKİN A. C (2018). 1939-1950 Yılları Arasında Türkiye’de Veremle Mücadele Faaliyetleri. *Journal of Universal History Studies*,**1(1)**:1–21

TÖRE O (2021). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Bulaşıcı Hastalıklarla Savaşım. *Klimik Dergisi*, 2021; **34(1)**: 1-12

TUĞLUOĞLU F. (2008). Cumhuriyetin İlk Döneminde Verem Mücadelesi ve Propaganda Faaliyetleri . *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları* , 0 (13-14), 0- . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuydta/issue/941/10626>

TÜRK TORAKS DERNEĞİ (2023). Tüberküloz Çalışma Grubu 76. Verem Eğitim Ve Farkındalık Haftası (1-8 Ocak 2023) Basın Bildirisi.

Türkiye’de Verem Savaşı 2020 Raporu, (2021). T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara.

UMUMİ HIFZISSİHHA KANUNU. Kanun Numarası: 1593 Kabul Tarihi: 24/4/1930 Yayımlandığı R.Gazete: 6/5/1930 Sayı : 1489 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 1 Sayfa: 143 Erişim Adresi: mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi: 15.9.2023

UZ M.A (2003). Konya Kültürüne Hizmet Edenler. İçinde: Mümtaz Bahri Kuru (1888-1963). Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, 53-56

VEREM SAVAŞI HAKKINDA KANUN, 1949. Kanun Numarası: 5368 Kabul Tarihi: 11/4/1949 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih : 15/4/1949 Sayı : 7183 Yayımlandığı Düstur: Tertip : 3 Cilt : 30 Sayfa:921 Erişim Adresi: mevzuat.gov.tr Erişim Tarihi:15.9.2023

WHO Global Tuberculosis Report, 2019. Erişim adresi: who.int/health-topics/tuberculosis Erişim Tarihi:25.10.2023

WHO Global Tuberculosis Report, 2022. Erişim adresi: who.int/health-topics/tuberculosis Erişim Tarihi:25.10.2023

www.konyaveremlesavas.org. Erişim Tarihi:25.8.2023

www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html Erişim Tarihi:4.9.2023

www.resmigazete.gov.tr Erişim Tarihi:25.8.2023

www.verem.org.tr Erişim Tarihi:5.10.2023

YILDIRIM N., GÜRGAN M (2012). Ed: Metintaş M. Türk Göğüs Hastalıkları Tarihi. Türk Toraks Derneği, İstanbul:130

8.KAYNAK KİŞİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. Mümtaz Kuru, Konya Veremle Savaş Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, **kurucu Mümtaz Bahri Kuru' nun birkaç nesil sonraki yeğeni**. 14. Temmuz.2023 tarihinde dernek binasında yapılan görüşme.
2. Sait Kuru, Konya Veremle Savaş Derneği Denetim Kurulu Başkanı, 1994-2015 tarihlerinde KVSD Müdürü. **Kurucu Mümtaz Bahri Kuru' nun birkaç nesil sonraki yeğeni**. 2. Kasım.2023 tarihinde dernek binasında yapılan görüşme.
3. Ahmet Çini, 1981-1994 tarihlerinde KVSD Müdürü, kurucu Mümtaz Bahri Kuru' nun manevi kızının eşi. 27. Eylül. 2023 tarihinde dernek binasında yapılan görüşme.
4. Mümtaz Hakan Çini. KVSD müdürü, Mümtaz Bahri Kuru' nun manevi kızının oğlu.Temmuz- Ekim 2023 tarihleri arasında dernek binasında yapılan müteaddit görüşmeler.
5. Yurdanur Özkan,1993 yılından itibaren Konya Veremle Savaş Derneği sekreteryası görevlisi. Temmuz- Ekim 2023 tarihleri arasında dernek binasında yapılan müteaddit görüşmeler.

9.EKLER

9.1.Aydınlatılmış Onam Formu

Çalışmanın Amacı: “Konya Veremle Savaş Derneği ve Mümtaz Bahri Kuru”başlıklı bu çalışmanın amacı Konya'daki verem savaş mücadelesine verdiği desteği araştırmak ve belgelemektir.

Araştırma, kaynak kişi görüşmesi, dernek bünyesinde bulunan yazılı ve görsel materyal ve alanyazındaki ilgili literatürlerin incelenmesi ile gerçekleştirilecektir.

Bu çalışma, yarı yapılandırılmış sözlü tarih çalışmasıdır. Yüzyüze görüşmelerin randevu alınarak yapılması planlanmaktadır. Kaynak kişilerin aktardığı ve yayınlanmasına müsaade ettiği bölümler yazıya aktarılacaktır. Kişiler istedikleri zaman çalışmadan çıkabilir.

Yayınlanma işlemi gerçekleştikten sonra çalışmadan ayrılma mümkün olmayacaktır.

Araştırma boyunca Araştırmacı Dr Berna Erayman'la 0.505.4840287 numaralı telefondan veya yüzyüze iletişim kurulabilir. Kaynak kişiler araştırmanın her safhasını takip etme ve soru sorma hakkına sahiptir.

Dr Berna Erayman

YUKARIDAKİ BİLGİLERİ OKUDUM VE KABUL ETTİM. PAYLAŞTIĞIM VE ONAY VERDİĞİM BİLGİLERİN BU ÇALIŞMADA YAZILI METİN HALİNE GETİRİLMESİNE VE YAYINLANMASINA ONAY VERİYORUM.

Ad, soyadı:

İmza:

Tarih:

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi: 7 Ekim 1336-1920

<i>İdare ve yazı işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Umum Müdürlüğüne müracaat olunur</i>	21 NİSAN 1949 PERŞEMBE	Sayı : 7188
--	---------------------------	-------------

Bakanlar Kurulu Kararları

3
Karar Sayısı: 9034

Hüsnü oğlu Ahmet Hıkmî Akçığöz'ün Türk vatandaşlığından çıkarılması hakkında 16/1/1340 tarihli ve 165 sayılı kararın kaldırılması; İçişleri Bakanlığının 4/3/1949 tarihli ve 73112-50/1908-1034 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunun 24/3/1949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

24/3/1949

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ

Başbakan Ş. GUNALTAY	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı N. ERİM	Devlet Bakanı N. SUMER	Adalet Bakanı F. SIRMEN
Millî Savunma Bakanı H. ÇAKIR	İçişleri Bakanı E. ERİŞİRGİL	Dışişleri Bakanı N. SADAK	Maliye Bakanı İ. R. AKSAL
Millî Eğitim Bakanı T. BANGUOĞLU	Bayındırlık Bakanı Ş. ADALAN	Eko. ve Ticaret Bakanı C. S. BARLAS	Sağ. ve S. Y. Bakanı Dr. K. BAYIZIT
G. ve Tekel Bakanı Dr. F. Ş. BÜRGE	Tarım Bakanı C. ORAL	Ulaştırma Bakanı Dr. K. SATIR	Çalışma Bakanı R. Ş. SİRER

3
Karar Sayısı: 9035

11/6/1891 tarihinde Düsseldorf'ta doğmuş olan Peter Hen Jüzy Alman uyruğu Katerina Turfan'ın Türk vatandaşlığına alınması; İçişleri Bakanlığının 73116-92/2001/1037 sayılı ve 4/3/1949 tarihli yazısıyla yapılan teklifi üzerine, 1312 sayılı kanunun 5 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 24/3/1949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

24/3/1949

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ

Başbakan Ş. GUNALTAY	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı N. ERİM	Devlet Bakanı N. SUMER	Adalet Bakanı F. SIRMEN
Millî Savunma Bakanı H. ÇAKIR	İçişleri Bakanı E. ERİŞİRGİL	Dışişleri Bakanı N. SADAK	Maliye Bakanı İ. R. AKSAL
Millî Eğitim Bakanı T. BANGUOĞLU	Bayındırlık Bakanı Ş. ADALAN	Eko. ve Ticaret Bakanı C. S. BARLAS	Sağ. ve S. Y. Bakanı Dr. K. BAYIZIT
G. ve Tekel Bakanı Dr. F. Ş. BÜRGE	Tarım Bakanı C. ORAL	Ulaştırma Bakanı Dr. K. SATIR	Çalışma Bakanı R. Ş. SİRER

3
Karar Sayısı: 9038

«Balıkesir Veremle Savaş Derneği» nin genel menfaatlere yarar derneklerden sayılması, İçişleri Bakanlığının 81-175/88 sayılı ve 4/2/1949 tarihli yazısı ve Danıştay Genel Kurulunun 49/68-65 sayılı ve 7/3/1949 tarihli kararı üzerine, 3512 sayılı kanunun 37 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 9/4/1949 tarihinde kararlaştırılmıştır.

9/4/1949

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ

Başbakan Ş. GUNALTAY	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı N. ERİM	Devlet Bakanı N. SUMER	Adalet Bakanı F. SIRMEN
Millî Savunma Bakanı H. ÇAKIR	İçişleri Bakanı E. ERİŞİRGİL	Dışişleri Bakanı V. N. SUMER	Maliye Bakanı İ. R. AKSAL
Millî Eğitim Bakanı T. BANGUOĞLU	Bayındırlık Bakanı Ş. ADALAN	Eko. ve Ticaret Bakanı C. S. BARLAS	Sağ. ve S. Y. Bakanı Dr. K. BAYIZIT
G. ve Tekel Bakanı Dr. F. Ş. BÜRGE	Tarım Bakanı C. ORAL	Ulaştırma Bakanı Dr. K. SATIR	Çalışma Bakanı R. Ş. SİRER

3
Karar Sayısı: 9039

«Konya Veremle Savaş Derneği» nin genel menfaatlere yarar derneklerden sayılması, İçişleri Bakanlığının 81-175/81 sayılı ve 12/2/1949 tarihli yazısı ve Danıştay Genel Kurulunun 49-69/66 sayılı ve 7/3/1949 tarihli kararı üzerine, 3512 sayılı kanunun 37 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 9/4/1949 tarihinde kararlaştırılmıştır.

9/4/1949

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ

Başbakan Ş. GUNALTAY	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı N. ERİM	Devlet Bakanı N. SUMER	Adalet Bakanı F. SIRMEN
Millî Savunma Bakanı H. ÇAKIR	İçişleri Bakanı E. ERİŞİRGİL	Dışişleri Bakanı V. N. SUMER	Maliye Bakanı İ. R. AKSAL
Millî Eğitim Bakanı T. BANGUOĞLU	Bayındırlık Bakanı Ş. ADALAN	Eko. ve Ticaret Bakanı C. S. BARLAS	Sağ. ve S. Y. Bakanı Dr. K. BAYIZIT
G. ve Tekel Bakanı Dr. F. Ş. BÜRGE	Tarım Bakanı C. ORAL	Ulaştırma Bakanı Dr. K. SATIR	Çalışma Bakanı R. Ş. SİRER

